

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Vita Ex Polonico P. Freder. Schembek Interprete prænob. D. Andrea
Ustrzycki Polono.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

A

BEATUS
JOANNES LOBEDAW

THORUNENSIS

Religiosus sancti Francisci Sacerdos,
Unus ex vetustis SS. Patronorum Prussiae,
S. Juttæ de Sangerhausen olim confessarius,

NAUTARUM

Aliorumque navigantium singularis Patro-
nus,

Culmæ in civitate episcopali Prussiae

Apud Fratres Religionis suæ requiescens
Miraculis clarus,

Nunc post recentem antiquæ erga illum De-
votionis renovationem

Fusius secundo descriptus.

solemnis

12 Viguerat porro vetustissima Culmensium,
aliorumque erga Beatum veneratio, donec seculo
xvi furibunda Lutherianorum hæresis in sacra
quævis sacrilegas manus injicere, et sedem D.
Jacobæ sacram, in quæ B. Joannis ossa serva-
bantur, in stabulum convertere non reformidavit,
Patresque Franciscanos post ludibria varia mo-
nasterium suum deserere atque alio commigrare
coegerit. Quibus quidem impiis hæreticorum ma-
chinationibus primævus ille B. Lobedavii cultus
adeo fere ex hominum memoria fuit deletus, ut
prædicti Patres auctoritate illustrissimi Petri
Kostka (Paulum eum vocat Christophorus Hart-
knoch in Selectis Dissert. de rebus Prussicis,
Dissert. 14, dicitque, illum anno MDLXXIV ab Hen-
rico rege istius Cathedræ præsulem fuisse desi-
gnatum) ex Polonia Culmam accersiti, et antiquo
Ordinis sui monasterio restituti, non prius in
Beati notitiam decernerent, quam casa impie ab
hæreticis fabula de Joanne quodam mercatore,
in templo cathedrali olim sepulto, ansam iis præ-
buerit tam solerter ex senioribus Culmæ incolis
de B. Joanne, ejusque sepulchrali loco inquirendi,
ut tandem sub pavimento novi templi fragmenta
quædam ornata stellulis tumbule, et confusa sub
eis ossa repererint, variisque exinde pro inno-
vanda Beati veneratione informationes (ut vocant)
consecerint obtulerintque. Quod cum sæpius, sed
irrito semper labore, Patres illi fuerant aggressi,
denum, eardescente quorundam Canonicorum
et aliarum illustrium personarum pietate, Decretum
pro Beati veneratione renovanda juxta Bullas
Pontificis Urbani VIII ab illustr. Joanne Lipski,
a Culmensi et Pomesania cathedra ad archiepi-
scopatam Gnesnensem tunc temporis designato,
latum est trigesima Octobris die anni 1638, sta-
timque die sequenti, qui Dominicus erat, in tem-
plo PP. Franciscanorum celebrato prius Sacro,
et audita de processu hujus negotii concione,
præfatus Præsul decretum illud executioni man-
dari, ac Beati effigiem populi generationi rursus
exponi jussit.

restauratio.

18 Mox, ut ad restauratum tam solenniter
B. Joannis cultum Culmensium aliorumque ani-
mi ferventius incenderentur, laudatus sæpius
Fredericus Schembecus, jam ante, quas de Jo-
annis sanctitate aliquot Culmenses et Pomesania
Antistites instiluerant, inquisitiones operose scru-
tatus, ex iis et antiquis de Beato in Prussia tra-
ditionibus brevem illius Vitam sermone Polonico
conscripsit, ediditque Thorunii eodem anno 1638.
Hanc deinde ad majores nostros a Joanne Han-
ster presbytero transmissam latinitate donandam
curarunt anno 1682, quo tempore Lovanii de-
gebant prænobiles domini Andreas Vincentius
Ustrzycki e præclara Poloniæ familia oriundus,

et Jacobus Sznetla natione Pruthenus. Horum
prior Polonicam Vitam in sermonem Latinum
transtulit, nihil addens aut immutans, prout ma-
nu propria et oblato juramento testatur: posterior
vero Latinum, diligenter relectum et cum Poloni-
co accurate collatum, ab authentico suo in re nul-
la differre, asserit, idque jure pariter jurando, si
opus sit, corroboraturum se, scribit Lovanio xiv
Julii anni 1682. Porro monendus est Lector,
Culmam fere ab interprete pro Culma seu Cul-
menza perperam poni: hic enim, quo jam a
seculo XIII Henricus II Culmensium antistes epi-
scopalem Cathedram, dimissa Culma seu Cul-
mia, transtulerat, in monasterio Franciscanorum
B. Joannes terræ mandatus est. Plura huc spe-
ctantia exhibet Papebrochius in principio Com-
mentarii ad Vitam. S. Juttæ tom. VII Maii fol.
602.

AUCTOR
I. H.

VITA

Ex Polonico P. Freder. Schembek
Interprete prænob. D. Andrea
Ustrzycki Polono.

CAPUT I.

B. Joannis patria, vita religiosa,
obitus, initium cultus.

Thorunium civitas regia in districtu et epi-
scopatu Culmensi a, in Prussia celeberrima,
etsi multum claret propter complura sua
decora, quæ habet tam ex rebus temporalibus,
quam ex thesauro spirituali Reliquiarum SS. Je-
rosolyma illuc a Cruciferis b advectarum, et
ex devotione erga illas populi Catholici inter
A catholicos; singulariter tamen gloriatur B.
Joannis Minoritæ presbyteri nativitate. Hic ex
parentibus honestis ibidem ortus, et in timore
Dei ab illis educatus, ubi adolevit sublimi et
insigni ingenio, ex portu hujus terrestris civita-
tis, ad portum æternæ illius et cælestis cor et
mentem suam sæpe elevavit, et a Spiritu sancto
illuminatus cognovit, omne temporale bonum
simile esse aquis transeuntibus, ad quas c mo-
rabatur. Ab altera vero parte habebat præ-
oculis promissum Domini d in hoc et in altero
mundo Matt. 19, 29, cuius patrem et matrem,
domesticos, et quicquid possedit, derelinquenti:
et quod status religiosus cum votis suis sit, et
fuerit inventum Spiritus sancti, et non commen-
tum humanum, ideo parentes, domum, et id,
quod super terram habere potuit, Dei causa
libenter dereliquit, et Ordinem S. Francisci,
qui Thorunium e prius anno MCCXXXIX, postea
et Culmam ex Saxonia venerat, ingressus est,
ibi f secundum regulam illam vivens Fratribus
suæ religionis magnarum virtutum præluxit
exemplis, et procurandæ secularium hominum
saluti insignis doctrina variis modis mirifice
studuit.

Natus Tho-
runii

F

varis virtu-
tibus ac mira

g

AUCT. F.
SCHEMBRO

utebatur. Aliorum tamen salutem serviens, solite quoque propriae animae bonum curabat, multum ad amorem Domini, et humilitatis ejus imitationem seipsum excitans praecipua contemplatione, quod ille humanae salutis causa parvulus nasci dignatus sit, et maternis uberibus, veluti alii infantes, qui sibi consulere nesciunt, nutririque voluerit Dominus, qui omnem creaturam viventem pascit. Matris etiam ejus ineffabilem ex ejusmodi maternitate considerans dignitatem, et eandem illi gratulans, ut sibi ambas illas à Filio impetraret virtutes *h*, humilime rogavit. Grata erat et accepta Domino ea devotio Joannis, cupiensque hoc illi declarare, aliquoties illi apparuit in eadem infantili specie in unis sanctissimae Matris suae: sub ejus visionis tempore audiverunt alii religiosi Fratres praeforibus cellae Joannis discursus cum illo beatissimae Virginis; et cum vocem muliebrem cognoscerent, mirabantur, quid illud esset *i*.

i in *Virginem Matrem pietate* * *sinistram scilicet*
B Illius tamen spectata vitae sanctimonia omnem illis cogitationem * exemit; nec persuadere sibi poterant, feminam illic esse posse. At Dominus, qui maxime sibi dilectos eodem, quo ipsi super terram erat, habitu induit (id est, calumnias et detractiones ab aliis injurias super suos immittit, patientiam illorum probans et cordis afflictione constantiam, amoremque erga detractores et sugillatores, in majorem sui similitudinem) idem cum hoc servo suo fecit. Cum enim tempore quodam non vocem tantum muliebrem, sed vagitum etiam infantilem palam in cubiculo illius oculo clauso audirent idem religiosi, sinistre jam de illo suspicantes, fores illius vi pulsabant: ubi vero aperire nolisset, vi illas moliri coeperunt. Sed post irruptionem factam et introitum, cum ingenti stupore nihil praeter unum magnum crucifixi Salvatoris simulacrum, cujus caro tam mollis erat, veluti veri hominis, repererunt.

clarus feliciter obiit,
C Ibi compellatus a Superiore Joannes, ut sincere totum hoc, quidquid esset, virtute obedientiae fateretur, qui, sibi Dominum infantili specie (prout olim Magdalena in specie hortulani, et alii in alia) a matre sua gestatum apparuisse, fassus est; cumque ubertim fletet, a matre causam fletus interrogatum respondisse, fidem et devotionem Catholicam, tam clare in Prussia florentem, ab inimicis ecclesiae suae pesumdatum iri cum magno animarum detrimento, quarum interitum fletet. Tanta Joannis innocentia Superior, et alii juxta cum illo confusi rogabant per Deum, ut sibi admissam dimitteret suspicionem: at ille de toto corde ignoscens, nec inde superbiens, in assiduo virtutum profectu, et laboribus erga proximorum salutem aetatem suam consumebat. Tandem plenus meritis feliciter in Domino obdormivit anno mcccxliv *k*, die ix Octobris, in eadem Crucigerorum civitate Culmae, ex altera parte Thorunii leucis 5, et ibidem in ecclesia sancti Jacobi Apostoli in Conventu Fratrum suorum, ubi vixerat, honorifice sepultus, variis miraculis post mortem a Deo decoratus.

et miraculis splendet.
5 Propter quae tempestive ossa ejus sancta ex primo sepulcro in tumbulam, aureis stellis distinctam, translata et deposita fuerunt, sepulcrum illis inusitatum, sed apertum, tegumenti loco ferreos habens cancellos, infra aedem Eucharistiae juxta altare magnum (quod hucusque durat incorruptum) aedificatum, et pia hominum devotione, in necessitatibus suis invocata

tione facta, intercessionis illius auxilium referentium celebre, ipse vero super aedem Eucharistiae depictus *l* cernitur. Quod noscentes et videntes antiqui episcopi Culmensis cum Clero suo, illum etiam singulariter in Patronum et intercessorem apud Dominum sibi terrisque Prussiae elegerunt (illis enim temporibus id ecclesia Dei episcopis permittebat) et inter alias imagines SS. Patronorum regionum illarum illius etiam effigiem in cathedrali sua ecclesia poni voluerunt cum tali subscriptione *m*.

RELIGIOSUS FRATER JOANNES LOBEDAW DE THORUN: ORDINIS MINORUM, VITA, MIRACULIS ET DOCTRINA REFULSIT.

Eandem effigiem, quoties id longa antiquitas exagebat, hucusque renovari curarunt. Quoniam vero singulariter claruit nautarum, aliorumque navigantium in mari auxilio, dum in periculis propter obscuras noctes opem et intercessionem apud Dominum rogaretur, illis cum lumine apparebat, et ad portum ac litus feliciter periclitantes deducebat, qua de causa effigies illius cum face in manu *n* arrendi abinte pingitur.

ANNOTATA.

E
a Primum hic circa annum 1222 episcopum accepit Christianum, Ordinis Cisterciensis, et, ut volunt aliqui, cenobii Olivensis monachum, cum tribus aliis episcopis in Prussia missum, quem deinde Innocentii Papae IV Legatus sub annum 1243 confirmavit. Huic successit Henricus, Ordinis Praedicatorum, sub quo sedes episcopalis Culmzæ seu Culmenzæ translata est, ubi et ecclesiam cathedralem instituit, quae a priori Culmae institutione Culmensis dici perrexit.

b Hic designantur Ordinis Teutonici equites, qui anno 1226 a Conrado Masoviae duce e Terra Sancta, ubi anno 1190 Ordinis sui fundamenta jecerant, in Prussia evocati, plurimas res sacras eo secum deferre potuerunt, quas hodieque Thorunienses venerantur.

c Aquas intelligit praeterfluentis Vistulae, in cujus ripa Thoruniensem civitatem circa annum 1231 Cruciferi condiderunt.

d Verba Servatoris sunt: Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit.

e De tempore, quo Thorunii, ad deinde Culmae F domicilium fixerint PP. Franciscani, videsis dicta in Comment. praev. numm. 3 et 4.

f Particulam hanc ad Culmensem, non Thoruniensem civitatem refer, cum deinde Culmae, ubi vixerat, dicatur sepultus, sanctaque Julia ex proximis isti civitati, quas incolerat, sylvis suscipiendorum Sacramentorum causa eo recurrere saepius, et Beati nostri opera in confessionibus, aliisque rebus, spiritum spectantibus, uti solet, prout ex hujus sanctae viduae Vita, quam jam dedimus in Appendice ad diem v Maii, tom. VII ejusdem mensis a fol. 602, manifeste liquet.

g Imo Culmae seu Culmenzæ. Porro ne de admissio ab interprete, Culmam hic semper pro Culma scribente, sphalmate eadem continuo sint repetenda, pauca ex Vita S. Juttae subijcio. Num. 12 legitur: Usa est (S. Jutta) ad Confessiones... B. Joanne Lobedavio, ... qui sanctitate ac miraculis clarus Culmae requiescit. Et num. 16: In eadem Culmensi... SS. Trinitatis

A tis ecclesia, intra proprium, quod ab ejus nomine hodieque appellatur, S. Juttæ sacellum, est tumulata sancta hæc vidua. Iterum sacellum illud Culmense vocatur num. 21. Denique ibidem num. 23 in Decreto illustriss. Joannis Lipski pro SS. Juttæ et Dorotheæ cultu instaurando Culmæ in cathedrali dicitur quiescere. His adde dicta superius ad lit. a.

h Amorem scilicet erga Deum et humilitatem.

i Eadem hæc iisdem fere verbis a Waddingo in Addit. ad annum 1271, num. 12, et Melissano in Supplem. Waddingi ad annum 1264 relata invenies.

k De eo vide Comm. præv. num. 2.

l Hactenus in templo sui Ordinis, non cathedrali; in hoc enim aliquo tantum post tempore, viso Culmensis populi ad Beati tumulum concursu, ab antiquis Culmensibus episcopis inter imagines sanctorum Prussiarum Patronorum ejus quoque icon collocata est.

m Similem inscriptionem exhibent citati Waddingus et Melessanus, omitentes tamen, quod mireris, Ordinis Minorum.

B n De altera; sinistra enim teste Waddingo sacculum gerebat et librum.

CAPUT II.

Antiquus Beati cultus, hæreticorum machinationibus interruptus, sec. XVII solemniter instauratus.

Beati cultus

A tque ita durabat hæc antiqua erga illum a devotio aliquot seculis, donec modo ab aliquot annis a, dum nova fides Culmam irripisset, illamque domum Dei, templum S. Jacobi, in stabulum et haram oppidi (detestabili atque ethnico more jumentis illuc inmissis) hæretici convertissent, unusque ex hæreticis illis faber cancellos a sepulcro hujus B. Joannis in usum suum revulsisset. Ossa etiam illius sancta derisui et ludibrio ab impudentibus scholaribus novæ sectæ habita, in eodem ipso Patrum Franciscanorum conventu ad templum D. Jacobi, expulsis religiosis, studentibus hi enim ex insolentia contra se invicem illa jecerunt impio despectu: sed quod rursum in debitum locum imposita cum magna admiratione reperiebantur in sepulcro b, sepulcrum illud una cum ossibus terra obrutum est. Quod antequam fieret, emotæ mentis quidam, nomine Gorzyca de Lubawa, scriba episcopalis Starogrodensis, dolens illorum deformitatem, ideoque ea lavanti dum integra non viderentur, ex cæmeterio alia illis admiscuit, optans illis integritatem; eaque sua amentia non minus, quam nova illa secta ludibrio suo honorem Sancti impedivit. Nam exinde in levio rem æstimationem, tandem et in oblivionem sepulcrum in solitudine illa abiit.

hæreticorum machinationibus

7 Donec Petrus Kostka c episcopus Culmensis in officio suo vigilans recuperatam ab illa secta ecclesiam d a deformitate vastationis illius purgavit: Patres etiam S. Francisci, veluti legitimos hæredes majorum, in illam reduxit; Octobris Tomus IV.

qui quod ex provincia Polona, non Saxonica auct. F. erant, prout illi, qui ante illic agebant, nihil Schemneco. etiam tamquam advenæ de honore illius Sancti sciverunt e. Dæmon vero illa occasione volens ipsi illudere, et Catholicam devotionem circa invocationem Sanctorum in derisum vertere, nonnullos hæreticorum in id concitavit; qui scientes, Culmæ in cathedra * mercatorem quemdam, nomine Joannem Monich, sepultum esse, ibique super illum lapidem sepulcralem notabilem cum eadem inscriptione et sigillo suo mercatorio insculpto, volebant eum in locum hujus Sancti substituere: venientesque Culmam, et transmarinos se mentientes affirmabant, sibi in mari hunc B. Joannem Franciscanum apparuisse in præsentem periculo succurrentem, illumque mandasse, ut sepulcrum suum Culmæ in cathedrali ecclesia, ubi lapis cum inscriptione illius est, inviserent. Quærentesque lapidem velut ignorantes, hac fabula oppidum impleverunt anno dccc. Quibus etsi prudens et circumspectus Joannes Panecius Archiepiscopus fiderem negaret f, multi tamen de plebe crediderunt.

* lege cathedrali

8 At Deus malas eorum machinationes in interruptus laudem suam et sui Servi convertit. Ex illis E enim sermonibus primum PP. Franciscani inquirere cœperunt a Catholicis majoris g ætatis, quam fuit nova illa secta, de sepulcro hujus Sancti, et ab illis, tamquam oculatis testibus, documentaliter informati, quærendo in monstrato loco (ubi sæpius ante hanc notitiam odoris suavitas a multis percipiebatur) invenerunt sub pavimento novi templi fragmenta tumbulæ illius cum aureis stellis, et sub illis confusa ossa. Ubi vero investigari non potuit, utrum non magis adhuc, quam ab illo Gorzyca, dum sepulcrum tumularetur, et malitia inhumantium falsificata essent, ideo in occulto loco deposita hucusque fuerunt, et porro servabantur ex Decreto episcopali potestate Concilii Tridentini Sess. 25 c. de invoc. SS. recens sub renovationem antiquæ erga illum devotionis facto, donec illa Deus apertis miraculis vera esse ostenderit. Nobis tamen satis est hoc, quod indubitate in illo templo requiescat, paratusque sit in cælo ad auxilium nostrum. Et in certam confusionem opinionis illius de corpore ejus in ecclesia cathedrali, ibidem ex voluntate piæ memoriæ ssmi regis Sigismundi tertii in castris Czezow existentis, et potestate reverendissimi Domini Zadzik h episcopi F anno mdcxxvii die xxv Septembris sepulcrum illud aperiri palam jussum est (ubi et ego, qui hæc scribo præsens aderam, Domino episcopo in in hoc serviens) ibique in tumba integra cadavere Germani criniti, et non Religiosi cum corona rasa, et habitu religioso invento, grossa illa fallacia et mendacium hæreticorum ad oculum incolis illius loci patuit.

9 Quare Patres Franciscani curabant sæpe restauratur. facultatem renovandæ auctoritate publica in ecclesia devotionis illius sibi fieri ab hæreticis violatæ: sed quia hoc negotium pro ultima decisione præsentia episcopi, vel saltem informationibus certis, et tempore ad illas examinandas ab ipsa episcopali Persona (idque propter nonnullas in illo circumstantias) indigebat, et aliæ magnæ reipub. moles impediabant, illa etiam cura effectu caruit, donec tandem Illustr. et Reverendissimus nominatus Archiepiscopus Gnesnensis, Joannes Lipski i episcopus Culmensis et Pomesaniæ, anno mdcxxxviii Culmæ degens, ad instantiam imprimis Adm Reverendorum Geor-

AUCT. F.
SCHEMBCO.

gii Alexandri Dorpowski et Joannis Schmak, canonicorum Culmensium, Generalium Officialium episcopatum suorum, dein etiam ad instantiam Illustrissimi Melchioris Weiheri Palatini Culmensis, et Nicolai nepotis sui Palatinæ Culmensis et Capitanei Radzinensis, nomine status spiritualis et secularis terræ Culmensis hoc etiam atque etiam postulantium nova circa hoc inquisitione die 28 Octobris facta : et post hanc die secunda, matura deliberatione cum Prelatis suis et Theologis habita, decretum in favorem hujus Sancti tulit juxta Bullas in hac materiâ Pontificis Urbani VIII *k*, et illico die sequenti, ultima hujus mensis, die Dominica in templo eodem Franciscanorum, ipse prius habito sacro, concionem de processu hujus negotii propter informationem populi habitam audivit, et ibidem palam et honorifice ab admodum reverendo Officiali Pomesaniæ Archipresbytero Culmensi Schmak, ab Illustrissimo Sothacoviensi Lipski, a Custode Franciscanorum Magdalensio nomine Ordinum jam dictorum tertio rogatus, decretum illud in presentia sua exequi jussit, et effigiem hujus Servi Dei, faciem ardentem manu tenentis, sumptu suo et cum stemmate suo in illum actum depictam, monilibus, emblematis et inscriptionibus *l* ornatam, cum votivis tabulis, facibus aliisque congruentibus ejusmodi actui ceremoniis exponi curavit. In honorem Dei Domini nostri, cui in Sanctis ejus honor ab omni creatura in sæcula regnanti. Amen.

ANNOTATA.

a Forte seculo integro : furere enim hæresis Lutherana in Prussia cepit non diu post annum 1525, quo Albertus, marchio Brandenburgensis, Teutonici Ordinis XXXV Magister generalis, uxorem duxit, et adhæsit Luthero, cujus dogmatibus jam anno præcedenti Noribergæ ab Osian-dro fuerat imbutus. Pura in hanc rem videsis apud Raymundum Duellium in Historia Ordinis Teutonici part. I, sect. VI.

b Tribus vicibus patratum illud prodigium, refert Melissanus.

c Fuit hic XXVI Culmensium episcopus, anno 1574 ab Henrico Andegavensi, tum Poloniæ rege, ad istam cathedram evectus.

d S. Jacobi, quæ aliquot ante annis ad Patres Franciscanos pertinuerat, non cathedralis, quæ vigili episcoporum cura ab hæreticorum furore immunis servata videtur.

e Potius illud de Beati sepulcro, ab hæreticis sus deque verso, quam de illius cultu ac veneratione scribendum fuisse, arbitror : haud dubie enim exhibiti longissimo tempore Beato cultus, nec diu valde in sola S. Jacobi ecclesia aboliti fama ad vicinam Poloniam pervenerat, videbantque verisimilius adhucdum aliqui, etiam ex Ordine Seraphico, quibus Culmzensium nupera erga Beatum veneratio omnino erat perspecta. Adhæc

in cathedrali istius civitatis ecclesia videbatur etiam tunc B. Joannis effigies inter alias SS. Patronorum Prussiæ imagines cum citata supra inscriptione collocata.

f Scire enim is, immo, etsi ea tempestate annum ætatis tantum 36 egisset, audire ex idoneis testibus adolescens potuerat, supra B. Joannis ossa nunquam ex primævo apud Patres Franciscanos sepulcro ad ecclesiam cathedralem fuisse translata. Quod cum plebi, novis semper rebus delectari fidemque habere solitæ, non ita constaret, facile in impiorum laqueos incidere, et sacrilego commento fidem prestare potuit.

g Provecæ sane ætatis oculati hi testes tunc fuerint, oportet, immo octogenariis majores, si a principio, quo Prussiam regiam invasit Lutherana hæresis, in Beati nostri tumulum aliasque res sacras sævierit efferata istius sectæ audacia : quod eo tempore factum fuisse, tum Melissanus in Ad-dit. Waddingi ad annum 1264, tum ipse Waddingus ad annum 1261 testantur. Certe qui sub annum 1525 in Prussiam irrepererant Lutherani, eo devenerant audaciæ, ut coercendæ in sola civitate Gedanensi eorum sævitæ Sigismundi, Poloniæ regis, præsentia via sufficeret.

h Jacobus Zadzik anno 1624 Joanni Kuczborski in episcopatum Culmensi succedit, anno deinde 1634 ad Cracoviensem cathedram translatus.

i Is, antea Referendarius regni Polonici, successerat anno 1634 prælaudato Jacobo Zadzik.

k Declarat hic Pontifex, quod per supra scripta (bullam anno 1625 editam, qua propter abusum in ecclesiam irrepentes prohibuerat cultum publicum erga eos, qui beatificati aut ab Apostolica Sede canonizati non essent) præjudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum (quo intelligi tempus centum annorum metam excedens, alia deinde bulla anni 1634 significavit) aut per Patrum Virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia ac tolerantia Sedis Apostolicæ vel Ordinarii coluntur. Ex quibus. Beato huic, aliquot a sæculis, tolerantibus Ordinariis, culto locum in Opere nostro fuisse concedendum, facile quis intelliget.

l Inscriptiones has, a dextra lævaque Beati imaginis ab illustrissimo Lipski postillas, exhibet jam sæpius citatus Melissanus. Ita habent : D. Joanni Thorun. Minoritæ Præsulis optimi Joannis Lipski pietate in honoribus instaurandis redivivo S. P. Q. C. suo Tutelari antiquo gratulatur exultans. Atque hæc quidem a dextris ; a sinistris vero leguntur sequentia : D. Joanni Pruteno Ordinis Minorum antiquos honores, a perfidis profanatos, pie restituens Joannes Lipski Culmensis, et Pomeraniæ (seu potius Pomesaniæ) antistes, ejus patrocinio se, suasque oves pastor indignus supplex commendat.